

Sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

19.4.2022

Kirjallinen tilannekatsaus

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry:n tilannekatsaus Ukrainan ja Venäjän tilanteen vaikutuksista koulutukseen ja muuhun ammatillisen koulutuksen toimintaan

Yleistä

Ukrainan sodan sytyttyä 14.2. kävi hyvin nopeasti selväksi, että sota aiheuttaa merkittävän pakolaisaallon Euroopassa. Huhtikuun puoliväliin mennessä Suomeen on tullut jo yli 10 00 pakolaista ja vuoden loppuun mennessä määrä nousee useaan kymmeneen tuhanteen henkilöön.

Koulutukseen liittyvät tarpeet ovat aluksi kohdistuneet erityisesti varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Odotettavissa on, että ukrainalaisten opinnot toisen asteen koulutuksessa tulevat lisääntymään erityisesti syksyn aikana. Aluksi nuorten koulutus lisääntyy. Osa nuorista suorittaa opintojaan etänä Ukrainaan. Aikuisopiskelijoiden määrää tulee lisääntymään erityisesti syksyllä.

Entuudestaan ammatillisessa koulutuksessa opiskelee noin 3 400 venäjän kieltä äidinkielenään puhuvaa sekä noin 500 ukrainankielisiä. Venäjänkieliset opiskelevat ja työllistyvät erityisesti kone- ja metallialan työtehtäviin. Ukrainalaiset työskentelevät erityisesti luonnonvara-alalla (kausi- ja vakituisissa työsuhteissa).

Euroopan unionin toteutti maaliskuussa pikakyselyn EU-maiden koulutustoimista Ukrainan pakolaisille. Suomen ammatillisen koulutuksen järjestäjät vastasivat kyselyyn hyvin aktiivisesti, joten selvityksestä saa myös hyviä viitteitä Suomen osalta:

<https://uutiskirje.amke.fi/archive/file/6bab407d3185967565d7355567aec61c/webinar-ua-survey.pdf>

Venäjänkielisiin opiskelijoihin kohdistuvaa epäasiallista käytöstä tai venäläisten vaikuttamisyrityksiä muihin opiskelijoihin ei ole juurikaan esiintynyt. Koulutuksenjärjestäjille on korostettu nollatoleranssia em. tilanteisiin puutumisessa.

Ammatillisen koulutuksen mahdollisuudet vastata Ukrainan pakolaisten osaamis- ja tarpeisiin

Ammatillisen koulutuksen tehtävänä on vastata nopeasti muuttuviin yhteiskunnan ja työelämän osaamis- ja koulutustarpeisiin. Tästä syystä kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on hyvät edellytykset reagoida pakolaistilanteeseen. Oppilaitoksen ovat jo tehneet suunnitelmia Ukrainan pakolaisten kouluttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vahva yhteistyöverkosto yritysten kanssa. Tärkeää onkin hyödyntää esim. oppisopimus- ja koulutussopimusta pakolaisten työllistämässä. Ukrainan pakolaisilla on lainsäädännöllisesti (tilapäinen suojelun tarve) hyvä mahdollisuus osallistua näihin koulutuksen toteuttamismuotoihin.

Merkittävä osa koulutuksen järjestäjistä toteuttaa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta. Osalla on tästä jo yli 50-vuoden kokemus. Lisäksi erityisesti valtakunnallisesti kattavalla ammatillisten erityisoppilaitosten verkostolla on vahvaa osaaminen erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kouluttamisessa.

Ensivaiheessa sekä nuoret että aikuispakolaiset tarvitsevat tukea kotoutumiseen. Tässä tilanteessa, jossa ensisijaista ei ole pysyvä integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan, tulee kotoutumiskoulutuksen sisältöjä sopeuttaa kohdejoukon tarpeisiin. Maahanmuuttoviraston ja OKM:n yhteistyö koulutuksen toteuttamisessa on tärkeää.

Ammatillisen koulutuksen muut mahdollisuudet

Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on koulutus- ja osaamispalveluiden lisäksi mahdollista tarjota myös muita pakolaisten tilannetta helpottavia palveluita, kuten esimerkiksi:

- vastaanottokeskusyhteistyö
- majoituspalvelut
- opiskelijahuolto ja terveydenhoito (ml. esim. psykologipalvelut)
- kuljetus- ja logistiikkapalvelut
- ammatillisen koulutuksen opiskelijat voivat osana koulutustaan olla monin tavoin mukana pakolaisten auttamisessa

Haasteet

Haasteena ukrainalaisten pakolaisten koulutuksessa on ukrainan kielen taitoisen opetushenkilöstön vähäinen määrä. Venäjän kielen taitoisia on enemmän, mutta joissain tapauksissa esteeksi saattaa tulla kansallisuuskysymykset. Englanninkielisten palveluiden hyödyntäminen sopii pienelle joukolle opiskelijoista.

Ukrainalaisten pakolaisten joukossa on jonkin verran opettajia ja henkilöitä, joita voitaisiin koulutuksensa puolesta hyödyntää opetuksen tukena. Esteeksi kuitenkin muodostuu velvoite rikostaustatöiden toimittamisesta työnantajille, kun toimitaan alaikäisten lasten kanssa. Tämän velvoitteen täyttäminen on mahdotonta suurimmalle osalle pakolaisista Ukrainan tilanteesta johtuen. Tulisikin harkita, voitaisiinko tätä velvoitetta väliaikaisesti helpottaa pakolaisten osalta, asettaen ehdoksi, että henkilö saa työskennellä alaikäisten kanssa vain muun opetushenkilöstöön kuuluvan kanssa.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja